

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет фізичної культури
Кафедра теорії і методики фізичного виховання

Дипломна робота (проєкт)
магістра

з теми: «ВИХОВАННЯ ПОТРЕБИ В ЗСЖ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У
ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ»

Виконав: студентка 2 курсу, групи ФК1-М20
спеціальності 014 Середня освіта (Фізична
культура)

Скорищенко Юлія Юріївна

Керівник: Заїкін Андрій Володимирович,
кандидат педагогічних наук, доцент

Рецензент: Прозар Микола Володимирович,
кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
доцент

Кам'янець-Подільський – 2021 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ФОРМУВАННЯ ПОТРЕБИ В ЗДОРОВОМУ СПОСОБІ ЖИТТЯ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	7
1.1. Базові поняття дослідження потреби в здоровому способі життя.....	7
1.2. Зміст, форми, методи та засоби формування потреби в здоровому способі життя.....	20
1.3. Компоненти здорового способу життя	24
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	30
2.1. Методи дослідження.....	30
2.2. Організація дослідження	31
РОЗДІЛ 3. СТАН СФОРМОВАНOSTІ ПОТРЕБИ В ЗДОРОВОМУ СПОСОБІ ЖИТТЯ У СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	33
3.1. Аналіз ціннісних орієнтацій студентів як компонент здорового способу життя	33
3.2. Обговорення результатів дослідження	39
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60

ВСТУП

Актуальність дослідження. Проблема дослідження мотиваційно-ціннісних орієнтацій студентської молоді засобами здоров'язберезувальних технологій на сучасному етапі розвитку педагогічної науки має важливе наукове, освітнє і суспільне значення.

Концептуальні положення щодо державної політики в сфері оздоровчої фізичної культури молоді базуються на засадах законів України “Про освіту”, “Про фізичну культуру і спорт”, Національної доктрини розвитку освіти, Національної доктрини розвитку фізичної культури і спорту і вимагають забезпечити не лише збереження і зміцнення здоров'я учнівської та студентської молоді у навчальному середовищі, але й його формування. Розв'язання цього завдання можливе не тільки шляхом виховання і розвитку навичок здорового способу життя, але й перспектив, впевненості у власній спроможності досягти певного рівня здоров'я, усвідомленого ставлення до його формування шляхом здоров'язберезувальної поведінки (В. М. Оржехівська, В. П. Неділько).

Стан здоров'я та шляхи його покращення постійно знаходяться в центрі уваги вчених та практиків, які працюють в системі вищої освіти (Г. Л. Апанасенко, О. Д. Дубогай, С. М. Канішевський, Л. П. Сущенко та ін.). Разом з тим наукові дані вказують на низький рівень фізичного здоров'я у більшості студентів вищих навчальних закладів (В. Н. Литвинов, Ю. Ю. Земцова, О. О. Ісаєнко, О. В. Домошенко, В. І. Філінков та ін.).

За даними досліджень до 60% випускників вищих навчальних закладів України сьогодні не готові працювати з тією інтенсивністю та продуктивністю, які необхідні у ринкових відносинах у зв'язку з низьким рівнем здоров'я і фізичної підготовленості (А. В. Домашенко, В. І. Філінков, С. В. Халейджі, Р. Т. Раєвський, С. М. Канішевський та ін.).

Дослідження О. Д. Дубогай, Л. П. Сущенко, Г. Л. Апанасенко, В. Ю. Волкова, О. П. Глагощук та ін. обґрунтовують важливу роль здорового способу життя у вирішенні проблем забезпечення здоров'я і фізичної готовності до активної життєдіяльності студентів, залученню їх до здорового способу життя.

В той же час встановлено, що до 70% студентів вищих навчальних закладів практично не використовують у своїй життєдіяльності або використовують неефективно такі важливі компоненти способу життя як: раціональна праця, збалансоване харчування, раціональна рухова активність, відмова від шкідливих звичок та ін., що зберігають і зміцнюють здоров'я, а це суттєво знижує резервні можливості їх організму (Р. Т. Раєвський, С. М. Канішевський).

Проблема вдосконалення фізичної культури студентів уже багато років викликає особливу увагу фахівців [4, 55 та ін.]. Разом з тим слід зазначити, що вдосконалення фізичних показників розглядається, як правило, в обмеженому, вузько утилітарному аспекті як підвищення дієздатності індивіда в майбутній професійній діяльності та покращення рівня фізичної підготовленості. У той же час питання мусить бути поставлено набагато ширше: соціально і професійно зумовлена необхідність цілеспрямованого вдосконалення здоров'я і фізичного стану людини в цілому повинна трансформуватися у потребу (необхідність), прагнення до здорового способу життя. Саме вивчаючи ставлення людей до фізичної культури в контексті формування потреби особистості в ЗСЖ, можна подолати вказану односторонність і більш повноцінно використовувати засоби фізичної культури під час навчання у ВНЗ. І значний вплив на це може здійснюватись за рахунок вдосконалення програм підготовки фахівців.

Об'єкт дослідження – процес формування потреби в здоровому способі життя у студентів.

Предмет дослідження – стан сформованості потреби в здоровому способі життя у студентів.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці стану сформованості потреби в здоровому способі життя у студентів в процесі фізичного виховання.

Для досягнення поставленої мети та підтвердження гіпотези в процесі дослідження необхідно було виконати такі **завдання**:

1. Проаналізувати наукову психолого-педагогічну літературу, в якій висвітлені питання формування потреби в здоровому способі життя у студентів.

2. Вивчити показники сформованості потреби в здоровому способі життя у студентів ВНЗ.

3. Експериментально перевірити стан сформованості потреби в здоровому способі життя у майбутніх фахівців.

Методи дослідження. Для розв'язання визначених завдань, перевірки висунутої гіпотези використано комплекс методів дослідження: *теоретичних* (аналіз наукової літератури з філософії, соціології, педагогіки, психології, медицини; вивчення державних документів з питань формування здорового способу життя і розвитку фізичної культури з метою встановлення вихідної концепції предмету дослідження й визначення його поняттєво-критеріального апарату); *емпіричних* (педагогічне спостереження, анкетування, бесіда; *методи математичної статистики* з метою обробки результатів дослідження).

Практичне значення одержаних результатів полягає у підготовці методичних рекомендацій з проблеми здорового способу життя студентської молоді; запровадженні основних положень і рекомендацій стосовно формування потреби в здоровому способі життя студентів засобами фізичного виховання в навчально-виховному процесі ВНЗ.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дипломної роботи магістра обговорювались на звітній науковій конференції студентів, магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Публікації. Результати дослідження за темою кваліфікаційної (дипломної) роботи магістра висвітлені в одній науковій статті.

Структура й обсяг дипломної роботи. Роботу викладено на 67 сторінках, з яких 59 сторінок основного тексту. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що містить 80 найменувань.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз ціннісних орієнтацій на потребу в ЗСЖ у студентів свідчить про те, що вони в повній мірі наявні лише у 2,5%, в пізнавальному, моральному і естетичному аспекті – 5,4%, в аспекті регуляції поведінки – 2,3%, в професійній сфері – 9,1% респондентів. Причому в професійній сфері адекватний характер ціннісних уявлень могли зазначити 10,5%, неадекватний виявлено у 61%, суперечливий у 17%. Це свідчить про слабку реалізацію ідеї професійної спрямованості цілісного процесу формування особистості у фізичній освіті і вихованні майбутніх вчителів, не дивлячись на підкреслену в програмі необхідність актуалізації цієї сторони їхньої підготовки. Без сумніву, це відображається на професійному мисленні фахівців, у структурі якого ЦО на ЗСЖ або відсутні, або переміщені на периферію і мало відбиваються на переконаннях в реальній професійній поведінці особистості. Разом з тим, провідне місце в ЦО сучасного фахівця займають орієнтації на професійні цінності, формування яких необхідно розглядати як найважливішу умову не лише професійної підготовки, а й становлення особистості в цілому.

Акцентується те, що потреби не можуть бути нав'язані індивіду ззовні, вони повинні відповідати його ціннісній орієнтації.

Отже, тільки врахування інтересів контингентів дозволяє продуктивно формувати установку на конкретну діяльність (в нашому випадку – формування потреби в здоровому способі життя) і засвоїти засоби реалізації такої установки в повсякденному житті.

2. У процесі визначення критеріальних характеристик сформованості ЗСЖ студента педвузу нами використані такі узагальнені показники: 1) рівень фізичного стану студентів; 2) наявність системи знань і практичних вмінь по ЗСЖ; 3) ставлення до нього; 4) свідоме ставлення до занять фізичною культурою; 5) мотивація й інтерес до конкретних видів прояву ЗСЖ; 6) спрямованість та задоволеність організацією ЗСЖ; 7) регулярність діяльності, спрямованої на його реалізацію; 8) ступінь прояву ЗСЖ в основних видах

життєдіяльності студентів; 9) ступінь готовності до його дотримання і пропаганди (реклами); 10) заняття фізкультурно-оздоровчою діяльністю в позанавчальний час. Використання такого інтегративного критерію доповнювалось шкалою показників, застосування якої дозволило в процесі масового обстеження студентів виявити чотири рівні сформованості ЗСЖ: високий, середній, низький і дуже низький.

3. Із 759 обстежених студентів до високого рівня було віднесено лише 5,9%. Він характеризується оптимальним співвідношенням усіх критеріїв ЗСЖ, регулярним, більше трьох разів на тиждень, включенням основних засобів фізичної культури в життєдіяльність і щоденним використанням таких її форм, як ранкова гімнастика, загартовування, дотримання правил гігієни, а також використання методів психічної саморегуляції організму й ін.; студенти, віднесені до даного рівня, мають глибокі знання і міцні навички в галузі ЗСЖ, а також повну готовність до його дотримання і пропаганди (реклами) серед свого соціального оточення.

4. Середній рівень ЗСЖ виявився у 34% майбутніх учителів, в життєдіяльності яких окремі критеріальні характеристики і засоби фізичної культури використовувались як правило епізодично: ЗСЖ охоплює в них окремі види життєдіяльності (наприклад, дозвілля), значна частина студентів віднесених до цього рівня є пропагандистами ЗСЖ.

5. Низький рівень виявлено у 51% обстежених, які мають індиферентне ставлення до ЗСЖ, дуже обмежені знання і вміння в цій галузі, практично не використовують цінностей ЗСЖ в своїй життєдіяльності або роблять це в дуже обмеженому переліку (прогулянка, ігри на свіжому повітрі) і дуже рідко.

6. Дуже низький рівень у 9,1% студентів, яким притаманне негативне і пасивне ставлення до ЗСЖ, його дотримання визнається або в сучасних умовах неможливим, або й непотрібним. Найчастіше всі ці люди з серйозними відхиленнями у здоров'ї, звільнені лікарями від занять з фізичної культури ще зі школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдулина О. А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования М. : Просвещение, 2012. 139 с.
2. Агеевец В. У. Актуальные проблемы психолого-педагогической подготовки студентов Ярославль : ЯГУ, 2010. 106 с.
3. Амосов Н. М. Природа человека К., 2013.
4. Антікова В. А. Оптимізація фізичного виховання у вищих навчальних закладах К. : Здоров'я, 2015. С. 2.
5. Апанасенко Г. Л. Методика оценки уровня физического здоровья по прямым указателям Социальная гигиена, организация здравоохранения и история медицины. К., 2018. Вып. 19. С. 28-31.
6. Апанасенко Г. Л. Эволюция биоэнергетики и здоровье человека Санкт-Петербург : Петроп, 2012. 123 с.
7. Аргайл М. Психология счастья М.; [пер. с англ.] М., 2010. 352 с.
8. Асеев В. Г. Мотивация поведения и формирование личности М. : Мысль, 2016. 158 с.
9. Асеев В. Г. Проблема мотивации и личность [отв. ред. Е. В. Шорохова] М., 2014. С. 122-148.
10. Байша К. М. Соціально-педагогічні умови морального виховання студентів у позанавчальній діяльності: автореферат дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: спец. 15.00.07 «Теорія і методика виховання» Харків, 2010. 20 с.
11. Бальсевич В. К. Физкультура для всех и для каждого Москва : ФиС, 2018. 208 с.
12. Бальсевич В. К. Физическая подготовка в системе воспитания культуры здорового образа жизни человека (методологический, экологический и организационный аспекты) Теория и практика физической культуры. 2010. С. 22.

13. Бех І. Д. Проблема особистісних цінностей : стан і орієнтири дослідження. Українська психологія : сучасний потенціал Матеріали Четвертих Костюківських читань, 25 вересня 2016 р. К. 2016. Т. 1. С. 57-67.
14. Блейер С. Физическая активность – важный фактор здоровья и функционального состояния междунар. науч. конф., 10-12 окт. 1994 г. : тезисн. докл. С.-Петербург, 2014. С. 117.
15. Божович Л. И. Личность и её формирование в детском возрасте М. : Просвещение, 2018. 464 с.
16. Божович Л. И. Избранные психологические труды. Проблемы формирования личности [Под. ред. Д. И. Фельдштейна]. М., 2015. С. 20-25.
17. Божович Л. И. Познавательные интересы и пути их изучения Известия АПН РСФСР. 2015. Вып. 73. С. 20-26.
18. Бочарова Т. В. Формирование образа жизни студенток Фізична культура та здоровий спосіб життя : матеріали 1-й междунац. конф. Вінниця, 2013. С. 70-72.
19. Братусь Б. С. Психология и этика. Возможна ли нравственная психология? Человек. 2018. №1. с. 50-60.
20. Бурханов А. И. Физическое развитие и состояние здоровья студентов младших курсов Гигиена и санитария. 2014. № 12. С. 45-48.
21. Васильев А. А. О некоторых аспектах внедрения физической культуры и спорта во внеурочное время студенческой молодежи тезисы Всесоюзной научной конференции. Таллин, 2012. С. 30.
22. Васильев А. А. Социально-педагогические аспекты физкультурно-спортивной деятельности студентов во внеурочное время : автореф. дис. на соиск. ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теория и методика физ. воспитания и спорт. тренировки» М., 2012. 20 с.
23. Вербицкий А. Л. Совершенствование педагогического процесса в вузе Советская педагогика. 2018. № 4. С. 75-78.

24. Виленский М. Я. Формирование потребности в физическом совершенствовании у будущих учителей Методическое письмо. – Москва, 2012. 12 с.
25. Виленский М. Я. Мотивационно-ценностное отношение студентов к физическому воспитанию и пути его направленного формирования Виленский М. Я., Каповский Г. К 2014. № 10. С. 39-42.
26. Вилюнас В. К. Психологические механизмы мотивации человека М. : Изд-во МГУ, 2010. 283 с.
27. Виноградов П. А. Физическая культура и здоровый образ жизни М. : Мысль, 2010. 288 с.
28. Виноградов П. А. Основы физической культуры и здорового образа жизни. [Учебное пособие]. М., 2016. 592 с.
29. Войтенко В. П. Здоровье здоровых : Введение в синологию К. : Здоров'я, 2011. 245 с.
30. Гавенко В. Л. Проявления нарушений психического здоровья студентов : концептуально-психологический подход Здоровый образ жизни и физич. культ. Студентов : социологические аспекты. Вып. 1. Москва, Харьков, 2010. С. 74-77.
31. Галіздра А. А. Основні аспекти, що визначають відношення студентів до занять фізичною культурою Теорія та методика фізичного виховання. Харків. 2014. №4. С. 42-44.
32. Галузяк В. М. Мотиваційно-ціннісні детермінанти індивідуального стилю педагогічного спілкування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. Наук : спец. 19.00.07 «Педагогіка та вікова психологія» К., 2016. 17 с.
33. Гладько Т. А. Отношение студентов к общечеловеческим ценностям : Проблемы формирования ЗОЖ населения средствами физической культуры в новых социально-экономических условиях Минск, 2017. С. 86-88.

34. Гомберадзе К. Г. Обоснование эффективности самоподготовки как одной из форм занятий по физическому воспитанию студентов вузов 2010. № 4. С. 33-35.
35. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник К. : Либідь, 2007. 370 с.
36. Горшков А. Г. Изменение психического состояния студентов на занятиях физической культуры Мат. Всерос. науч.-практ. конф. Москва, 2013. С. 105-108.
37. Державна національна програма "Освіта". Україна ХХІ століття К. : Райдуга, 2014. 61 с.
38. Державна програма розвитку фізичної культури і спорту в Україні Інформаційний збірник Міністерства освіти України. К., 2016. С. 9-15.
39. Державні стандарти професійної освіти : теорія і методика. Монографія. Хмельницький : ТУП, 2012. 334 с.
40. Дубогай А. Д. Психолого-педагогические основы формирования здорового образа жизни школьников младших классов : автореф. дис. на соискание ученой степени докт. пед. наук : спец. 13.00.01 «Теория и история педагогики» К., 2011. 43 с.
41. Дубогай А. Д. Управлять здоровьем смолоду К. : Молодь, 2015. 11 с.
42. Ефимова И. В. Мотивация физкультурно-оздоровительной деятельности студентов подготовительного отделения Мат. междунар. науч. конф. Минск, 2015. Ч. 2. С. 77.
43. Жилко Ю. С. Формирование потребностей в физическом совершенствовании у студентов пединституты : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теория и методика физ. восп. и спорт. тренировки» Жилко Ю. С. Рига, 2018. 24 с.
44. Журавлёв В. И. Педагогика в системе наук о человеке М. : Педагогіка, 2010. 168 с.
45. Завидівська Н. Н. Професійно-прикладні основи формування здорового способу життя студентів вищих навчальних закладів економічного

профілю : автореф. дис. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» К., 2012. 20 с.

46. Зайцев Г. К. Потребностно-мотивационная сфера физического воспитания студентов Теория и практика физической культуры. 2013. №7. 21 с.
47. Занюк С. С. Психологія мотивації : [навчальний посібник] К. : Либідь, 2012. 304 с.
48. Зимняя И. А. Педагогическая психология : [учебник для вузов] М. : Логос, 2019. 384 с.
49. Зубалій М. Д. Формування у студентів потреби фізичного вдосконалення Соціально-психологічні проблеми професійної підготовки майбутнього вчителя : тези допов. міжвуз. наук.-практ. конф. К. : КДПІ, 2012. С. 387-388.
50. Кати́ков А. М. Физическая культура и спорт в образе жизни студентов (социально-воспитательный аспект) : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теория и методика физ. восп. и спорт. тренировки» Ленинград, 2015. 22 с.
51. Кириченко Т. Г. Формування здорового способу життя студентів педагогічного вузу в процесі фізичного виховання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Теорія і історія педагогіки» К., 2018. 16 с.
52. Кравцов М. І. Особливості фізичного розвитку і фізичної підготовленості студентів Роль фізич. культ. в здоровому способі життя: мат. 1-ї міжнар. наук.-практ. конф. Львів : ЛДМІ, 2015. С. 37-38.
53. Куланин Б. Д. Влияние специальных знаний, убеждений и потребностей на практику самостоятельных занятий физической культурой студенческой молодежи : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теория и методика физ. восп. и спорт. тренировки» Ленинград, 2014. 21 с.

54. Кулик Я. І. Динаміка мотивацій студентів до спортивної діяльності як складової частини здорового способу життя Роль фізич. культ. в здоровому способі життя : мат. 1-ї міжнар. наук.-практ. конф. Львів, 2015. С. 42-43.
55. Кулинкович Е. К. Формирование позитивного отношения к физическому воспитанию у студентов Физич. культ., спорт, туризм – в новых условиях развития стран СНГ : междунар. науч. конгресс Минск : Тессей, 2019. С. 179-181.
56. Купчинов Р. И. Формирование здорового образа жизни студенческой молодежи: [Учебное пособие] Мн. : Уп. «ИВЦ Минфина», 2014. 21 с.
57. Лапаєнко С. В. Формування ціннісних орієнтацій старших підлітків на здоровий спосіб життя : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Педагогічна і вікова психологія» К., 2010. 18 с.
58. Левин К. Теория поля в социальных науках [пер. с англ.] Сан-Петербург. : Сенсор, 2012. 368 с.
59. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность Избранные психологические произведения в 2-х т. М., 2013. Т. 2. С. 94-231.
60. Леонтьев А. Н. Психологические вопросы сознательности учения Избранные психологические произведения в 2-х т. М., 2013. Т. 1. С. 364-381.
61. Леонтьев Д. А. Выбор как деятельность : Личностные детерминанты и возможности формирования Вопросы психологии. 2015. №1. С. 97-110.
62. Лисицын Ю. П. Здоровье населения и современные теории медицины М. : Медицина, 2012. 323 с.
63. Лотоненко А. В. Физическая культура и ее виды в реальных потребностях студенческой молодежи Теория и практика физической культуры. 2017. №6. С. 26.
64. Лялін В. Формування потреби фізичного вдосконалення у студентів вищих навчальних закладів аграрного профілю Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб. наук. праць. Вінця, 2014. С. 89-92.

65. Ляхович А. В. Новые подходы к формированию здорового образа жизни студентов в вузах различного профиля Здоровый образ жизни и физич. культ. Студентов : социологические аспекты. Москва-Харьков, 2010. Вып. 1. С. 84-85.
66. Манукян С. П. Потребности личности и их место в педагогической концепции мотивов учения Вопросы психологии. 2014. №4. С. 130-133.
67. Маркин В. Н. Жизненная позиция личности: идеологические и социально-психологические аспекты М. : Мысль, 2019. 171 с.
68. Петленко В. П. Основы валеологии К. : Олимпийская литература, 2018. 434 с.
69. Платонова Л. М. Отношение студенчества к физической культуре и спорту в связи с духовными интересами и потребностями личности Метод. рекомен. по совершенствованию учеб. процесса по физич. восп. в вузе. Минск, 2015. С. 50-52.
70. Пуни А. Ц. Очерки психологии спорта М. : Физкультура и спорт, 2017. 376 с.
71. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии Санкт.-Петербург : Питер, 2010. 200 с.
72. Симонов П. В. Междисциплинарная концепция человека М. : Знание, 2019. 64 с.
73. Третьяков Н. А. Развитие двигательных качеств у студенток подготовительного отделения в процессе самостоятельных занятий физическими упражнениями Методич. рекомендации для преподав. Киев, 2017. 52 с.
74. Узнадзе Д. Н. Психологические исследования М. : Наука, 2016. 449 с.
75. Царик А. В. Физическая культура как основа здорового образа жизни сегодня и в 21 веке Теория и практика физической культуры. 2011. №1. С. 2-6.
76. Шевчук М. В. Психологічні механізми трансформації ціннісних орієнтацій студентської молоді : автореф. дис. на здобуття наук. ступ.

канд. психол. Наук : спец. 19.00.01 «Загальна психологія, історія психології» К., 2012. 25 с.

77. Щукина Г. И. Проблема познавательного интереса в педагогике М. : Педагогіка, 2011. 351 с.
78. Якобсон П. М. Психологические проблемы мотивации поведения человека М. : Просвещение, 2019. 317 с.
79. Якунин В. А. Педагогическая психология Санкт-Петерб. : Полиус, 2018. 639 с. (учебное пособие).
80. Яцишин О. М. Педагогічне середовище як джерело впливів на мотивацію учбової діяльності студентів ВНЗ Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія. Вінниця, 2013. Вип. 8. С. 131-134.